

SKAITMENINTŲ OBJEKTŲ ŽENKLINIMAS: AKTUALIJOS ŠVIETIMO ĮSTAIGOMS

Rita Pikūnaitė

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Informacijos išteklių departamentas

Skaitmeninimo skyriaus vyriausioji bibliotekininkė

PROBLEMOS AKTUALUMAS

- ▶ LR ATGTĮ – intelektinės nuosavybės naudojimas nustatyta tvarka;
- ▶ Teisės aktai bet kokį naudojimą nesusisiekus su teisių turėtoju ir neįforminus sutikimo draudžia;
- ▶ Skaitmenintas turinys yra/turi būti ženklinimas.

ESMINIAI KLAUSIMAI

Skaitmeninio turinio kūrėjams:

- ▶ Kodėl turėčiau ženklinti turinį?
- ▶ Ar leisiu internete radusiems žmonėms jį naudoti?
- ▶ Ar jie gali pasidalinti šiuo turiniu su kitais?
- ▶ Panaudoti kurdami naujus darbus?

ESMINIAI KLAUSIMAI

Turinio naudotojams:

- ▶ Ką galima daryti su tekstu, muzika, paveikslėliais, nuotraukomis, vaizdo medžiaga, rasta internete?
- ▶ Ar galima juos peržiūrėti, perklausyti?
- ▶ Jeigu galima – kaip?

SPRENDIMO BŪDAI

- ▶ „Creative Commons“ (CC) – tarptautinė ne pelno organizacija, įgalinanti dalintis kūryba bei žiniomis, juos naudoti pakartotinai, pasitelkiant nemokamus standartizuotus teisinius įrankius – CC licencijas;
- ▶ „Creative Commons“ licencijos – įrankiai, skirti reguliuoti, kokia apimtimi autorių teisių apsauga galios ženklinamam turiniui;
- ▶ Licencijos leidžia skelbiamu turiniu teisėtai dalintis pasirinktomis sąlygomis.

ŽENKLINIMAS – KAM JIS SKIRTAS

- ▶ Ženklinimas – elektroninės informacijos apie teisių valdymą pateikimas;
- ▶ Objekto žymėjimas tam tikru simboliu (raidėmis, ikonomis ir pan.);
- ▶ Identifikuoja objekto galiojantį teisinį režimą;
- ▶ Interneto bendruomenei nurodo leidžiamus ir draudžiamus veiksmus.

ŽENKLINIMO TIKSLAI

- ▶ Plėsti skaitmeninto turinio sklaidos galimybes;
- ▶ Skatinti kurti, dalintis turiniu;
- ▶ Ugdyti visuomenės pagarbą intelektinei nuosavybei ir nepakantumą neteisėtam jos naudojimui;
- ▶ Atsakingas turinio naudojimas.

LICENCIJOS TIPO KODAI

Licencijos tipas	Kodas
CC BY	Licencija, reikalaujanti nurodyti autorystę
CC BY-NC	Licencija, reikalaujanti nurodyti autorystę ir draudžianti paženklintą objektą naudoti bet kokiais komerciniais tikslais
CC BY-NC-ND	Licencija, reikalaujanti nurodyti autorystę, draudžianti paženklintą objektą panaudoti turint komercinių tikslų ir draudžianti pasinaudojus paženklintu objektu kurti išvestinius kūrinius
CC BY-NC-SA	Licencija, reikalaujanti nurodyti autorystę, draudžianti paženklintą objektą naudoti turint komercinių tikslų ir reikalaujanti dalintis išvestiniais kūrinių
CC BY-ND	Licencija, reikalaujanti nurodyti autorystę ir draudžianti naudojantis paženklintu objektu kurti išvestinius kūrinius
CC BY-SA	Licencija, reikalaujanti nurodyti autorystę ir dalintis išvestiniais kūrinių
CC0	Autorius objektą savo pasirinkimu „atiduodantis viešajai sričiai“

LICENCIJOS TIPO KODAI

Licencijos tipas	Autorių teisės nebuvo vertinamos
CNE	Autorių teisės nebuvo vertinamos
InC	Galioja autorių teisės
InC-EDU	Galioja autorių teisės, bet leidžiama naudoti edukaciniais tikslais
INC-EU-OW	Galioja autorių teisės, bet teisių turėtojai nenustatyti
NOC-NC	Galiojančių autorių teisių nėra, tačiau objektą galima naudoti tik nekomerciniais tikslais
NOC-OKLR	Galiojančių autorių teisių nėra, tačiau yra kitų teisinių apribojimų
PD	Viešoji sritis, viešasis domenas

LICENCIJOMIS ŽENKLINAMI OBJEKTAI

- ▶ Mokomąji medžiaga;
- ▶ Informaciniai pranešimai,
- ▶ Muzika,
- ▶ Nuotraukos,
- ▶ Duomenų bazės,
- ▶ Valstybinio sektoriaus informacija.

ŽENKLINTI NEREKOMENDUOTINA

- ▶ Kompiuterinę, programinę įrangą;
- ▶ Autorių teisių nesaugomą medžiagą (idėjos, procedūros, įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai ir kt.)

TEISIŲ NUSTATYMO ĮRANKIS – ŽENKLINIMO METODIKA

- ▶ Skaitmeniniu įrankiu siekiama, kad atminties institucijų ar švietimo įstaigų, taip pat kitų kultūros bei akademinų organizacijų viešinamas skaitmeninis turinys būtų tinkamai ženklinamas;
- ▶ Siekiama kad potencialūs jo naudotojai tiksliai žinotų jų naudojimo galimybes.

Nuoroda – <http://cc:lnb.lt>

SKAITMENINIO TURINIO ŽENKLINIMO | ŽINYNAS IR ĮRANKIAI (lnb.lt)

METODIKOS PASKIRTIS IR AKTUALUMAS

- ▶ Skirta atminties institucijoms ir meno krypties švietimo įstaigoms ar jų padaliniam;
- ▶ Gali naudoti ir kitokią mokslinę, kūrybinę veiklą vykdantys švietimo įstaigų atstovai, auklėtiniai;
- ▶ Paaiškina, kaip nustatyti, ar galima teisėtai skelbti skaitmeninį kultūros, mokslo, kūrybos objektą internete ir kokie teisiniai ribojimai galioja;
- ▶ Kokias teises galima suteikti galutiniam suskaitmeninto objekto naudotojui;
- ▶ Kaip paženklinėti internete skelbiamą skaitmeninį objektą.

APIBENDRINTI KLAUSIMAI – SVARBU

- ▶ Rasti tinkamą balansą tarp skaitmeninto turinio sklaidos ir atsakingo jo naudojimo;
- ▶ Turinio ženklėjimas išplečia internete skelbiamų duomenų (nauja kūryba ar kitas turinys) sklaidos galimybes;
- ▶ Ugdo visuomenės pagarbą intelektinei nuosavybei ir nepakantumą neteisėtam jos naudojimui;
- ▶ Skaitmenintas turinys gali būti kopijuojamas, platinamas, redaguojamas, perdirbamas, ir visa tai - galiojančios autorių teisės reguliavimo rėmuose.
- ▶ Ugdymas / švietimas (skaitmeninis raštingumas).

DĖKOJU!

rita.pikunaite@lnb.lt
naslaiciai@lnb.lt